

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Türkiye’de Kurumlar Vergisinin Gayri Safi Sermaye Oluşumuna Etkisinin Dinamik ARDL Simülasyonu Tekniğiyle İncelenmesi

Analysis of the Effect of Corporate Tax on Gross Capital Formation in Turkey by Dynamic ARDL Simulation Technique

Metin Doğan^{a,*} & Adil Akıncı^b

^a Dr., Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

ORCID: 0000-0002-5832-7212

^b Doc.Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, 11000, Bilecik / Türkiye

ORCID: 0000-0002-2181-6952

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 22 Kasım 2023

Düzeltilme tarihi: 20 Aralık 2023

Kabul tarihi: 23 Aralık 2023

Anahtar Kelimeler:

Kurumlar Vergisi

Gayri Safi Sermaye Oluşumu

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Dinamik ARDL Simülasyonu Tekniği

ARTICLE INFO

Article history:

Received: Nov 22, 2023

Received in revised form: Dec 20, 2023

Accepted: Dec 23, 2023

Keywords:

Corporate Tax

Gross Capital Formation

Direct Foreign Investment

Dinamik ARDL Simulation Technique

ÖZ

Kurumlar vergisi devletin servet vergilerinden yeterli kaynağı elde edememesi nedeniyle ilk defa Batılı ülkelerde hayata geçirilmiştir. Bu vergi dünya genelinde giderek yaygınlaşmış ve 1950’den itibaren Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır. Kurumlar vergisi Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren küreselleşmenin de etkisiyle sık sık değişikliğe uğrayan bir vergi olmuştur. Bu verginin günümüzde daha adil gelir dağılımı sağlanması ve ülkeye yabancı yatırımların çekilmesi gibi birbiriyle çelişkili görünen amaçları vardır. Bu yüzden etkin bir kurumlar vergisi oranının tespit edilmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Bu çalışmada kurumlar vergisinin yatırımlarla olan ilişkisine odaklanılmıştır. Bu kapsamda Dinamik ARDL Simülasyonu Tekniği ile kurumlar vergisi oranlarında yapılan artışın gayri safi sermaye oluşumuna etkisi analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular bu vergide yapılan artışın gayri safi sermaye oluşumunu negatif etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu durum ise Türkiye’de uzun dönemde yatırımların azalmasına neden olarak kamu gelirlerinde bir azalmayla sonuçlanacaktır.

ABSTRACT

Corporate income tax was first introduced in Western countries due to the state's inability to obtain sufficient resources from wealth taxes. This tax has gradually become widespread around the world and has been applied in Turkey since 1950. Corporate income tax has been a tax that has been subject to frequent changes in Turkey since the 1980s due to globalization. Today, this tax has seemingly contradictory objectives such as providing a fairer distribution of income and attracting foreign investments to the country. Therefore, there are difficulties in determining an effective corporate tax rate. In this study, we focus on the relationship between corporate tax and investments. In this context, the Dynamic ARDL Simulation Technique is used to analyze the effect of an increase in corporate tax rates on gross capital formation. The findings reveal that the increase in this tax has a negative impact on gross capital formation. This will lead to a decrease in investments in Turkey in the long run, which will result in a decrease in public revenues.

1. Giriş

Geçmişte, gelir dağılımının sağlanması açısından kurumlar vergisi önemli bir mali araç olmuştur. Ancak, 1980’li yıllardan itibaren küreselleşme anlayışının güçlenmesiyle birlikte birçok ülkede kurumlar vergisi oranlarında aşağı

yönlü hareketler gözlemlenmiştir. Hükümetler, sermaye akımlarını çekmek ve diğer ülkelerle rekabet edebilmek için kurumlar vergisi indirimleri uygulamaktadır.

Kurumlar vergisi, firmaların yatırım ve tüketim kararları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Vergi oranları yüksek

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: metindogan6216@gmail.com

Atf/Cite as: Doğan, M., & Akıncı, A. (2023). Türkiye’de Kurumlar Vergisinin Gayri Safi Sermaye Oluşumuna Etkisinin Dinamik ARDL Simülasyonu Tekniğiyle İncelenmesi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(2), 543-554.

This article is published under the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) licence. Anyone may reproduce, distribute, translate and create derivative works of this article (for both commercial and non-commercial purposes), subject to full attribution to the original publication and authors.

olduğunda, firmalar yatırımlarını başka ülkelere taşıma eğiliminde olabilmektedir. Ayrıca, vergiden kaçınmak amacıyla transfer fiyatlaması yöntemlerini kullanmanın yanı sıra, üretilen mal veya hizmetin maliyetini tüketiciye yansıtarak ürün fiyatlarını yükseltebilirler. Bu durum, yükselen fiyatlar nedeniyle gelir dağılımı bozukluğu gibi makroekonomik sorunlara yol açabilir. Bu nedenle, vergi oranları belirlenirken efektif oranın dikkate alınması büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, Covid-19 salgını ve sonrasında gelen sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle bir kemer sıkma politikası devreye sokmuştur. Kurumlar vergisi de bu politikadan etkilenen mali araçlardan birisi olmuştur. Kurumlar vergisinin, özellikle yatırımlar üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve bu bağlamda politika önerileri geliştirilmesi önemli bir gerekliliktir. Bu çalışmada bu amaçla kurumlar vergisinin gayri safi sermaye oluşumu ile olan ilişkisine odaklanılmıştır. Çalışmada bu kapsamda öncelikle kurumlar vergisi için genel bir çerçeve oluşturulması amaçlanmış ve kurumlar vergisi ve Türkiye'deki durumu ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde teorik düzeyde kurumlar vergisi ve gayri safi sermaye oluşumu ilişkisi kısaca değerlendirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde kurumlar vergisinin yatırımlarla olan ilişkisini inceleyen ampirik literatür yer almaktadır. Son olarak ampirik analiz kısmında ise yeni ekonometrik yöntemlerden birisi olan Dinamik ARDL simülasyonu modeliyle kurumlar vergisi, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), doğrudan yabancı yatırımlar ve dış borçların gayri safi sermaye oluşumuna etkileri araştırılmaktadır. 1970-2021 yılları arasında kapsayan modelde, ayrıca kurumlar vergisinde yaşanan değişimin gayri safi sermaye oluşumuna etkisi simüle edilmiştir. Elde edilecek bulgular, Türkiye'de vergi politikasının etkilerinin görülmesi ve efektif vergi oranlarının belirlenmesi açısından önemli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada kullanılan yöntem olan Dinamik ARDL simülasyonu tekniği oldukça yeni bir yöntemdir. Ayrıca kurumlar vergisi ile gayri safi sermaye oluşumu ilişkisini inceleyen çalışma literatürde tespit edilememiştir. Bu yüzden çalışma yöntem ve uygulama açısından literatüre yenilikler getirmektedir.

2. Kurumlar Vergisine Genel Bir Bakış

Kurumlar vergisi ilk defa ABD'de (Bazı kaynaklarda Batı Avrupa, kurumlar vergisinin ilk uygulanmaya başladığı yer olarak kabul edilmektedir. Bknz. Şen ve Sağbaş, 2017) yerel düzeyde uygulanmıştır. Bu verginin gelişmesinde servet vergilerinden istenilen boyutta gelir toplanamaması etkili olmuştur. İlk başlarda yalnızca banka ve sigortacılık alanını kapsayan kurumlar vergisi, daha sonra bütün kurum kazançlarını içine alarak genişletilmiştir. Kurumlar vergisi daha sonra diğer ülkelere yayılmaya başlamış ve 1950'de de Türkiye bu vergiyi uygulamaya koymuştur (Bulutoglu, 1958).

Kurumlar vergisinin ilk ortaya çıktığı dönemde bu verginin oranları çok düşüktür. Ancak yıllar içinde ülkeler kamu

gelirlerinin finansmanında ihtiyaçları doğrultusunda bu vergiyi daha fazla kullanmış ve bu vergi giderek daha önemli hale gelmeye başlamıştır (Örücü, 2012, s.541).

Küreselleşme süreciyle birlikte birçok ülke yabancı yatırımların kendi ülkelerine gelmesini sağlayabilmek için kurumlar vergisini bir araç olarak görmüştür. Ülkeler arasındaki yabancı sermaye çekme yarışı, kurumlar vergisi oranlarının düşürülmesi veya teşvikler aracılığıyla kendi ülkelerini yabancı sermaye için daha cazip hale getirme eğilimine neden olmuştur (Çelikkaya, 2010, s.37-38). Dünya genelinde 1980'lerde kurumlar vergisi oranları ortalama olarak yaklaşık %39 düzeyindeyken, bu oran 2017'de %23 olmuştur. Bu durum küreselleşmenin kurumlar vergisini nasıl etkilediğinin en tipik örneklerinden birisi olarak görülmektedir (Dökmen, 2018, s.81).

Sermaye hareketlerinin serbestleştiği bir dönemde kurumlar vergisinin yüksek tutulması vergi gelirlerini artırabilir ancak beraberinde vergiden kaçınma riskini de getirebilmektedir (Wang vd., 2019). Bu yüzden kurumlar vergisinin yatırımlara olan etkisi bu vergiyle ilgili en çok tartışılan konulardan biri olmuştur (Djankov, 2010). Kurumlar vergisi oranlarının artışı yatırımlarla ilişkili olarak büyüme konusunda da kaygı yaratmaktadır. Örneğin Yunanistan'da geçtiğimiz yıllarda kamu gelirlerini artırmak için kemer sıkma politikaları uygulanmıştır. Bu planda kurumlar vergisi oranlarında bir artış da yer almaktaydı. Kamu gelirlerinin artırılması için kurumlar vergisinin artırılması düşüncesi hükümete göre makul olsa da büyümeyi azaltacağı için eleştirilere hedef olmuştur (Muhherjee vd., 2017, s.2).

Türkiye'de kurumlar vergisi oranının sıklıkla değiştirildiği görülmektedir. Kurumlar vergisi ilk uygulamaya girdiği 1950'de %10'luk bir oran belirlenmiştir. 1980'e kadar olan dönemde bu vergi oranında birçok değişiklik olmuş ve vergi oranı 1981-1982 yılları arasında en yüksek oran olan %50'ye ulaşmıştır. Ancak bu tarihten itibaren bazı dönemlerde yükselme olsa da genel eğilim kurumlar vergisinin azalması yönündedir (Şahan, 2022, s.57). Bu vergi 1995-1998 arasında %25, 1999-2004 arasında %30 olarak uygulanmıştır. Kurumlar vergisi oranı 2006'da %20 olarak belirlenmiş ve uzun bir süre boyunca bu şekilde uygulanmıştır. 2018'den itibaren geçici olarak %22'ye yükseltilmiştir (Acet, 2022, s.19). 2021'e kadar bu şekilde uygulanan kurumlar vergisi 2021'de geçici olarak %25' çıkarılmış 2022'de ise %23'e düşürülmüştür (Uygun, 2022, s.102).

Kurumlar vergisinin 2006 yılında 1980'li yıllardan sonra en düşük seviye olan %20'ye gerilemesi ve bu oranın istikrarlı bir şekilde korunması diğer ülkelerle olan vergi rekabetinde avantaj sağlama amacıyla ve uluslararası yatırımları ülkeye çekme politikasıyla ilişkilidir (Kılıçkaya, 2010, s.38). Kurumlar vergisi yalnızca uluslararası yatırımlar açısından değil yerli yatırımcılar açısından da büyük önem taşımaktadır. Çünkü kurumlar vergisi firmaların yatırım, tüketim ve tasarruf kararlarını etkileyebilmektedir (Dökmen, 2018, s.80). Bu durumun ardında yenilikçi

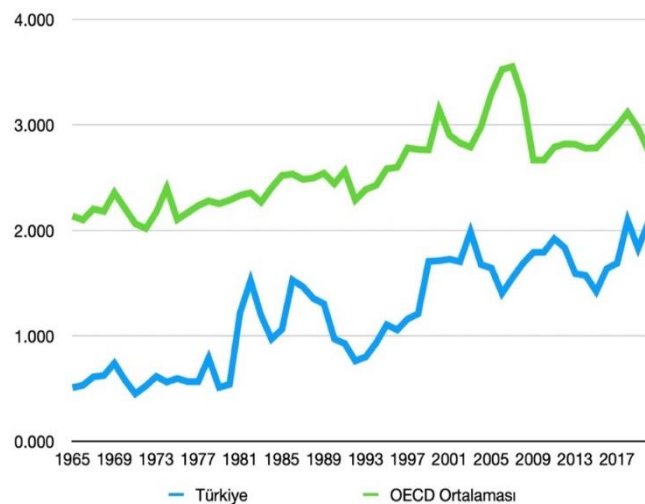
yatırımların mali kaynak sağlanmasını engelleyeceğine dair bir düşünce vardır. Bu düşünceye karşı olarak gelişmiş birtakım örnekler de mevcuttur. İskandinav ülkeleri yüksek vergi oranlarına sahip olmasına rağmen, aynı zamanda inovasyon yapılan ülkelere örnek olarak verilebilir. Kurumlar vergisinin yüksek olduğu ABD başta olmak üzere birçok gelişmiş ülke yabancı sermayeyi çekebilmektedir. Yani kurumlar vergisinin yatırımları ve büyümeyi olumsuz etkileyeceğine dair teörinin tam tersi yönünde çeşitli örnekler de vardır. Bir ülkeye yapılan dış yatırımları yalnızca kurumlar vergisi değil, ekonomik istikrar ve güven başka olmak üzere birçok makroekonomik değişken etkilemektedir (Mukherjee vd., 2017, s.2).

3. Türkiye’de Kurumlar Vergisi ve Gayri Safi Sermaye

Kurumlar vergisi Türkiye’de sıklıkla oransal olarak değişen bir vergi türüdür. Genel eğilim bu verginin azalması yönündeyken bazı dönemlerde çeşitli sebeplerle bu verginin oranında artışlar yapıldığı da görülmektedir. Kurumlar vergisi 2023’ün ilk iki çeyreğinde %20 olarak uygulansa da yeniden güncellenmiş ve seçimlerin ardından bu oran %25’e çıkartılmıştır (finans alanında faaliyet gösteren şirketler için bu oran %30’dur). 2019’un sonlarında başlayan Covid-19 salgını, 2023’te yaşanan deprem felaketi, ekonomik sorunlar ve genel seçim kamu harcamalarının artmasına neden olmuştur (32249 Sayılı Resmî Gazete).

Türkiye’de kurumlar vergisinden elde edilen gelirlerin GSYH içindeki payının uzun dönemde bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Şekil 1’de görüleceği gibi özellikle kriz dönemlerinde kurumlar vergisi kazançlarında bir azalma yaşanmaktadır. Türkiye’de kurumlar vergisi açısından %50’ye varan oranlar uyguladıysa da bu vergiden elde edilen gelir bakımından Türkiye’nin Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Teşkilatı (OECD) ülkeleri ortalamasının gerisinde kaldığı görülmektedir (OECD, 2023).

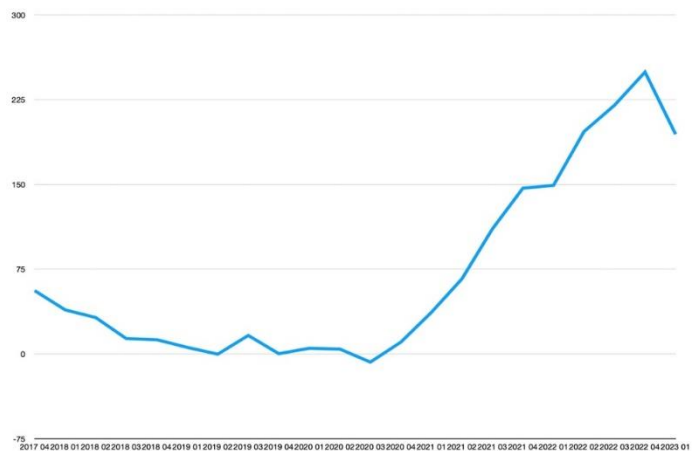
Şekil 1: Kurum Kazançlarından Elde Edilen Vergiler (GSYH %’si)

Kaynak: OECD, 2023

Kurumlar vergisi oranının güncellenmesinde şirket kârlılıklarının da etkisi olduğu düşünülmektedir. Borsada işlem gören şirketlerin açıkladığı kâr/zarar Kamuyu Aydınlatma Platformuna (KAP) bildirilmektedir. Veri Analiz Platformu (VAP) bu bilgilerden hareketle 3 aylık dönemler halinde bir endeks hazırlamaktadır. VAP’ın hazırladığı raporda; hizmetler, sanayi, mali, teknoloji ve ana hizmetler olmak üzere 5 farklı endeks vardır. Tüm şirketleri kapsayan ana endekste 2020 yılının 4. Çeyreğinden beri borsada işlem gören şirketlerin kâr açıkladığı görülmektedir. 2023’ün ilk çeyreğin bir önceki yıla göre kârlarda %195’lik bir artış olmuştur. 2022’nin 4. Çeyreğinde ise bu oran yaklaşık %250’dir (VAP, 2023). Sassen (2023)’ün de belirttiği gibi 2009 Küresel Finansal Krizin ardından ABD’de ticari varlıkların %81’ine sahip 2772 şirket de benzer bir şekilde kârlarını önemli oranda artırmıştır. Sassen (2023)’e göre vergi oranları kâr oranlarına göre düşük kalmaktadır. Türkiye’de de küresel salgının ardından yüksek kârlılığa rağmen kurumlar vergisinden elde edilen gelirlerin yeterince yüksek olmadığı görülmektedir. 2022’nin Ocak-Haziran döneminde 263 milyar TL olan kurumlar vergisi gelirleri 2023’ün aynı döneminde 290 milyar TL seviyesine yükselmiştir. Yani bir önceki yılın ilk altı ayına göre kurumlar vergisinde %10.6’lık bir artış vardır. 2022/4 ve 2023/1’de elde edilen kâr oranlarına göre bu oran çok düşük durumdadır (SBB, 2023). Bu durumda vergi idaresinin kurumlar vergisi oranlarında almış olduğu karar; efektif vergi oranının yakalanması ve şirket kârlarının enflasyona neden olabileceği endişesiyle ilişkili olabilir.

Şekil 2: Borsada Kayıtlı Şirketlerin Bir önceki Yıla Göre Kârlılığı (%)

Not: Veriler çeyreklik olarak hazırlanmıştır. Kaynak: VAP, 2023

Kurumlar vergisinde yapılan bu değişiklik vergi idaresinin arzu ettiği gibi bir sonucun ortaya çıkacağı anlamına gelmemektedir. Kurumlar vergisindeki bir artış, firmaların bu vergiyi fiyat mekanizmaları yoluyla tüketiciye yansıtarak gelir dağılımının bozulmasına neden olabilir. Ayrıca bu verginin oranlarında bir artış firmanın yatırım ve üretim kararlarını da etkileyecektir. (Şen ve Sağbaş, 2017, s.201).

Kurumlar vergisinin yatırım kararlarını nasıl etkilediğinin

belirlenmesinde bu verginin gayri safi sermaye oluşumu ile olan ilişkisi önem taşımaktadır. Gayri safi sermaye oluşumu World Bank (2023-a) tanımına göre stoklara (ekipman, araç, ulaşım ve enerji vb.) yapılan net ilavelerdir. Eğer bir ülke sermaye stoklarını yenilemezse sonuç olarak üretim ve yatırım azalmaktadır. Chang (2021), gayri safi sermaye oluşumunun GSYH'ye oranının bir ülkedeki ekonomik gelişme durumunun görülmesi açısından önemli bir gösterge olarak kabul etmektedir. Ancak bazı durumlarda bir ülkede belli bir dönemde ekonomik büyüme gerçekleşse bile gayri safi sermaye oluşumunda azalma olabilir. Bu durumda ekonomik büyümenin gerçekleşmesinde geçmişte var olan stokların etkili olduğu söylenebilir. Bu yüzden ekonominin sürdürülebilir bir şekilde büyümesi için gayri safi sermaye oluşumu içinde yatırımların payının artması önem taşımaktadır (Eğilmez, 2019). Kurumlar vergisinin yüksek oluşu ise gayri safi sermaye oluşumunu etkileyerek yatırımların azalmasına neden olabilir. Bir sonraki bölümde kurumlar vergisi ile yatırım ilişkisi daha detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

4. Ampirik Literatür

Gayri safi sermaye oluşumunu en önemli bileşenlerden biri sermaye birikimidir. Sermaye birikiminin oluşmasında ise tasarruflar ve doğrudan yabancı yatırımlar gibi faktörler ön plana çıkmaktadır (Topcu vd., 2020, s.2). Literatürde kurumlar vergisi ile gayri safi sermaye oluşumu arasındaki ilişkiye odaklanan çalışma sayısı azdır. Diğer taraftan kurumlar vergisi ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma vardır. Ayrıca kurumlar vergisinin firma yatırımlarını nasıl etkilediğine dair mikro düzeyde de birçok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde bu çalışmalardan elde edilen bulgular derlenmiştir.

IMF tarafından hazırlanan bir çalışma raporunda doğrudan yabancı yatırımların ev sahibi ülkede vergileri aşındırdığına dair güçlü bulgular elde edilmiştir (Gropp ve Kostial, 2000).

Tomonori (2012), kurumlar vergisinin doğrudan yabancı yatırımlara etkisinin analiz etmek için dinamik panel veri analizi yöntemini kullanmıştır. Bu analizde 30 OECD ülkesi yer alırken analizin zaman boyutu 1985-2007 yılları arasında kapsamaktadır. Analiz neticesinde kurumlar vergisinin doğrudan yabancı yatırımlar üzerinde negatif bir etki yarattığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada doğrudan yabancı yatırımların bir önceki yılın yatırım seviyesinden de etkilendiği bulgusu yer almaktadır.

Brandstetter ve Jacob (2013), Almanya'da kurumlar vergisinde yapılacak bir reformun yatırımlara olan etkisini incelemiştir. Bu reformlarla beraber kurumlar vergisi oranlarında %10 oranında bir indirim olacaktır. Yapılan analiz neticesinde kurumlar vergisinde yapılan indirimin kurumsal yatırımları artırabileceği ancak firmalar arasında farklı yatırım yanıtları görülebileceği tespit edilmiştir.

Abbas ve Klemm (2013) 1996-2007 yılları arasında 50 gelişmekte olan ülkenin dahil edildiği bir çalışma ile kurumlar vergisi ile doğrudan yabancı yatırım ilişkisini

analiz etmiştir. Regresyon analizinin kullanıldığı bu çalışmada yüksek vergi oranlarının yerel yatırımları ve doğrudan yabancı yatırımları azalttığı tespit edilmiştir.

Nistor ve Păun (2013), çoklu doğrusal regresyon modeli ile Romanya ekonomisi için bir analiz gerçekleştirmiştir. Analizden elde edilen bulgulara göre yüksek kurumlar vergisi oranı yatırımların azalmasına neden olmaktadır.

Brockmeyer (2014) Birleşik Krallık için firma seviyesinde bir analiz gerçekleştirmiştir. Vergi beyannameleri esas alınarak yapılan analizlerde küçük firmaların vergi oranlarındaki değişime nasıl bir yanıt verdiği ölçülmüştür. 2001-2007 ve 2002-2005 yılları arasında vergi kesintileri ile birlikte firmaların yatırımlarında bir artış gözlemlenmiştir.

Bond ve Xing (2015), 14 gelişmiş ülke için 1982-2014 yılları arasında kapsayan bir analiz gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada kurumlar vergisinin sektör düzeyinde sermaye-çıkıtı oranlarına etkisi tahmin edilmiştir. Bu modelde kurumlar vergisinin sermaye üzerinde uzun dönemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çak ve Karakaş (2015), 1990-2017 yılları arasında kapsayan bir panel veri analizinde Türkiye'nin de dahil olduğu ülkelerde doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile kurumlar vergisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analizden elde edilen bulgulara göre belirtilen dönemde Türkiye, Macaristan ve Polonya'nın ardından yabancı sermayeyi çekme konusunda öne çıkan ülkelerden biri olmuştur.

Abdioğlu, vd. (2016) OECD ülkelerini kapsayan bir analizde kurumlar vergisi oranının doğrudan yabancı sermayeye olan etkisini analiz etmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre kurumlar vergisi oranlarının azaltılması doğrudan yabancı sermayede bir artış sağlamaktadır.

Dobbins ve Jacob (2016), Almanya'da firma seviyesinde kurumlar vergisinin yatırımlara etkisini analiz etmiştir. Analizden elde edilen bulgular kurumlar vergisinde yapılacak bir kesintinin yerel firmaların yatırımlarını artıracığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı çalışmaya göre kurumlar vergisi kesintisinden yerli firmalar yabancı firmalara göre daha fazla avantaj elde edecektir.

ABD'de firma düzeyinde yapılan bir araştırmada Ohrn (2018), yarı deneysel varyasyondan yararlanarak kurumlar vergisi oranlarında yapılan %1'lik bir indirimin yatırımları, kurulu sermayenin %4,7'si kadar artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Göze Kaya ve Ezanoğlu (2020), doğrudan yabancı yatırımlar ile kurumlar vergisi arasındaki ilişkinin belirlenmesi için 36 OECD ülkesini kapsayan bir analiz gerçekleştirmiştir. 2000-2016 yılları dönem için yapılan analizde Genelleştirilmiş Momentler Metodu kullanılmıştır. Analiz neticesinde kurumlar vergisinde yapılan bir artış doğrudan yabancı yatırımları azaltmaktadır.

Jacob (2022), 79 akademik çalışmayı incelemiş ve bu çalışmalarda yüksek kurumlar vergisinin doğrudan yabancı

yatırımları, büyüme ve inovasyonu azalttığına dair bir ortak görüş olduğuna dair bir bulgu elde etmiştir.

Beşoluk ve Keskin (2023), Türkiye’de yabancı yatırımların belirleyicilerini analiz eden ve kurumlar vergisini de içeren bir analiz gerçekleştirmiştir. Hacker ve Hatemi-J nedensellik testinin kullanıldığı bu analiz neticesinde 1996-2020 yılları arasında kurumlar vergisinden doğrudan yabancı yatırımlara doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Lesmana ve Soetjito (2023) 28 Asya ülkesini kapsayan çalışmalarında kurumlar vergisi oranında yapılacak %1’lik bir indirimin doğrudan yabancı yatırımları %4,38 oranında artıracığına dair bir kanıt elde etmiştir.

Kurumlar vergisi ile doğrudan yabancı yatırımlar arasında bir ilişki olmadığı gösteren ve tespit edilebilen az sayıda çalışma vardır. Jensen (2012) tarafından bu çalışmada 19 OECD ülkesi yer alırken gözlem sayısı 41’dir. Kesitsel Genel Hata Düzeltme Modelinin kullanıldığı bu modelde kurumlar vergisi oranları ile doğrudan yabancı yatırım akışı arasında doğrudan bir ilişki tespit edilememiştir. Diğer bir çalışmada Ngwaba (2023) geliştirmekte olan ülkelerde kurumlar vergisinin doğrudan yabancı yatırımlarla olan ilişkisini tespit etmek amacıyla 1990-2015 yılları arasında kapsayan bir panel veri analizi gerçekleştirmiştir. Analizden

Tablo 1: Modelde Yer Alan Değişkenler

Bağımlı/Bağımsız Değişken	Değişken	Veri seti	Ölçü
Bağımlı Değişken	Gayri Safi Sermaye Oluşumu (gcf)	WB Data	Duran varlıklara yapılan ilaveler + stok seviyesindeki net değişimler
Bağımsız Değişken (1)	Kurumlar Vergisi (tcp)	OECD Data	Vergilerin %’si
Bağımsız Değişken (2)	Gayri Safi Milli Hasıla (gdp)	OECD Data	Milyon ABD Doları
Bağımsız Değişken (3)	Doğrudan Yabancı Yatırımlar (dfi)	WB Data	ABD Doları
Bağımsız Değişken (4)	Dış Borç Stoku (eds)	WB Data	Gayri Milli Gelirin %’si

Bu modelin bağımlı değişken gayri safi sermaye oluşumdur. Bağımlı değişkenler ise sırasıyla kurumlar vergisi, GSYH, doğrudan yabancı yatırımlar ve dış borçlardır. Kurumlar vergisi ve GSYH verileri OECD Data’dan, diğer verilerse World Bank Data’dan derlenmiştir.

5.2 Metodoloji

Bu modelde daha öncede belirtildiği gibi kurumlar vergisinin GCF ile uzun dönemli ilişkisinin görülebilmesi için Dinamik ARDL Simülasyonu tekniğinin uygun olacağı düşünülmüştür. Dinamik ARDL tekniğinin doğru bir şekilde uygulanabilmesi için ise öncelikle bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartlardan ilki birim kök testlerinin yapılmasıdır. Birim kök testleri neticesinde bağımlı değişkenin farkta I (1) durağan olması gerekirken bağımsız değişkenlerinse seviyede I (0) ya da farkta I(1) durağan olması durumunda model için gereken ilk şart sağlanmış olmaktadır. Bundan sonraki teste model için

elde edilen sonuçlar 65 geliştirmekte olan ülkede doğrudan yabancı yatırımların kurumlar vergisine duyarlı olmadığını göstermektedir. Bu yüzden yazara göre yabancı yatırımların ev sahibi ülkeyi tercihinde altyapı, yeraltı zenginlikleri ve diğer etkenler belirleyici olabilir.

5. Ampirik Analiz

Kurumlar vergisi 2023 yılında yapılan bir değişiklikte artırılmıştır. Bu artışın yatırımlara olan etkisinin görülmesi optimal bir vergi oranı belirlenmesi açısından önemlidir. Bu kapsamda hazırlanan bir modelle kurumlar vergisi ile gayri safi sermaye oluşumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Yatırımlar açısından diğer belirleyiciler olan doğrudan yabancı yatırımlar, GSYH, dış borçlardır. Dinamik ARDL simülasyonu tekniğinin kullanıldığı bu model ile kurumlar vergisi artışı nedeniyle gelecekte ortaya çıkabilecek etkiler değerlendirilmiştir.

5.1 Veriler

Çalışma Türkiye için 1970 ve 2021 yılları arasında kapsamaktadır. Tablo 1’de bu modelde yer alan değişkenler yer almaktadır. Değişkenlerin yanında yer alan parantezde değişkenin modelde yer alan ismi görülmektedir.

uygun gecikme uzunluğu belirlenmektedir. Gecikme uzunluğu belirlendikten sonra ARDL eşbütünleşme ilişkisinin varlığının tespit edilmesi için sınır testi yapılır. Sınır testinden de başarılı sonuç elde edilirse bir sonraki aşamada tanısallık testleri yapılmaktadır. Bu testlerde de sorun olmaması halinde Dinamik ARDL simülasyonu tekniği uygulanabilir. Bu teknik oldukça yeni bir teknik olup Jordan ve Phillips (2018) tarafından geliştirilmiştir. ARDL modelinin eksiklerini gidermek için geliştirilen bu model ARDL modelinin karmaşık yapısının yerine daha kolay yorumlanabilen bir model oluşturmayı hedeflemektedir.

Dinamik ARDL modelinin bu çalışmaya uyarlanmış olan denklemini aşağıdaki gibidir. Modele bakıldığında değişkenlerin logaritması alındığı görülmektedir. Bu durum, modelde doğrusallığın artırılması, değişkenlerin birbirine yakınsaması ve esnekliğin artırılması için tercih edilmiştir.

$$l(gcf)_t = \beta 0l(gcf)_{t-1} + \beta 1l(tcp)_t + \beta 2l(tcp)_{t-1} + \beta 3ln(gdp)_t + \beta 4l(gdp)_{t-2} + \beta 5l(df_i)_t + \beta 6l(df_i)_{t-1} + \beta 7l(ed)_t + \beta 8l(ed)_{t-1} + \epsilon_t$$

Yapılan testlerin ardından yukarıda gösterilen Dinamik ARDL modeli ile elde edilen bulgular yorumlanarak analiz sonlandırılacaktır.

5.3 Analiz Sonuçları

Analize öncelikle birim kök testleri ile başlanmaktadır. Birim kök testleri değişkenlerin durağanlık şartını sağlayıp sağlamadığını anlamak için yapılmaktadır. Augmented Dickey Fuller (ADF, 1981) literatürde sıklıkla kullanılan testlerden biridir. Birim kök testlerinin güvenilirliğini artırmak için ADF'ye tamamlayıcı bir test olarak Phillips Perron (PP, 1988) testi kullanılmıştır. Her iki testte de boş hipotez (H_0) “değişken birim kök içermektedir” şeklindedir. Alternatif hipotez (H_1) ise “değişkenlerin durağan olduğu” yönündedir. Yapılan testler neticesinde elde sonuçlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Sonuçlardan da görüleceği gibi her iki testte de H_0 reddedilememektedir. Değişkenlerin tümü seviyede birim kök içermektedir ve durağan değildir. Değişkenleri durağan hale getirmek için farkları alınmıştır. Fark alma işleminden sonra değişkenlerin tümü durağan hale gelmiştir. Yapılan testler neticesinde bağımlı değişkenin I(1) bağımsız değişkenlerin ise I(0) veya I(1)

olması şartı sağlanmıştır. Bu yüzden çalışmada bir sonraki aşamaya geçilebilir.

Tablo 2: Birim Kök Testleri

Değişken	Seviye ADF	1. fark	Seviye PP	1. fark
lgcf	0.1916	0.0000	0.4635	0.0000
ltcp	0.5153	0.0000	0.6252	0.0000
lgdp	0.2114	0.0000	0.2738	0.0000
leds	0.3888	0.0000	0.3864	0.0000
ldfi	0.3815	0.0000	0.5600	0.0000

Çalışmanın ikinci aşamasında gecikme uzunluğunun belirlenmesi gerekmektedir. Uygun gecikme uzunluğunu belirlenmesinde birçok kriter kullanılmaktadır. Bu kriter arasında nihai tahmin hatası (FPE), Akaike bilgi kriteri (AIC), Schwarz'ın Bayesian bilgi kriteri (BIC) ve Hannan ve Quinn bilgi kriteri (HQIC) aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Maksimum 4 gecikme uzunluğunda yapılan testin sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Bahsedilen 4 kriterin tümünde uygun gecikme uzunluğunun 1 olduğu görülmektedir. Bu yüzden sonraki aşamada tahmin yaparken bu test dikkate alınacaktır.

Tablo 3: Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi

Gecikme Uzunluğu	LL	LR	df	p	FPE	AIC	HQIC	SBIC
0	-193.112				0.002	8.254	8.328	8.449
1	107.168	600.56	25	0.000	2.6*10 ⁻⁸ *	-3.215*	-2.773*	-2.045*
2	126.532	38.728	25	0.039	3.6*10 ⁻⁸	-2.980	-2.170	-0.836
3	140.194	27.323	25	0.340	6.4*10 ⁻⁸	-2.508	-1.329	0.610
4	172.43	64.471*	25	0.000	5.7*10 ⁻⁸	-2.809	-1.262	1.283

Not: Sayıların en sağındaki * İşareti farklı kriterlere göre en uygun gecikme uzunluğunu ifade etmektedir.

Dinamik ARDL'nin yapılabilmesi için bir diğer koşul ARDL (1 1 1 1) modelinin tahmin edilmesi ve modelin eşbütünlüşme ilişkisini sağlamasıdır. Model tahmininin ardından yapılan sınır testi ile bu ilişkinin varlığı kanıtlanmaktadır. Sınır testi Pesaran vd. (2001) tarafından ilk defa ortaya konmuş ve daha sonra Kripfganz ve Schneider (2020) tarafından yeniden düzenlenmiştir. Bu testte regresyona dayalı tahmini f ve t istatistik değerleri

kritik üst sınır değerleriyle karşılaştırılır ve hesaplanan değerler kritik değerlerden daha büyük olursa eşbütünlüşme ilişkisinin var olduğu kabul edilir. Bu modelde f istatistik değeri 12.639'ken %1 kritik sınır değerinin 5.862 olduğu görülmektedir. Tahmin edilen değer kritik değerden daha büyük olduğu görülmektedir. Bu durum eşbütünlüşme ilişkisinin varlığını göstermektedir.

Tablo 4: KS Değerleriyle Pesaran, Shin ve Smith Sınır Testleri

	%10		%5		%1		p-değeri		
	K	I(0)	I(1)	I(0)	I(1)	I(0)	I(1)	I(0)	I(1)
F	12.639	2.603	3.760	3.120	4.403	4.313	5.862	0.000	0.000
t	0.973	-	-	-	-	-	-	0.994	0.999
		2.560	3.667	2.893	4.048	4.800	4.891		

Dinamik ARDL tekniği uygulamaya geçmeden önce son olarak tanısıl testlerin yapılması gerekmektedir. Bu testler modelin geçerliliğini etkileyen sorunların tespiti açısından önemlidir. Bu kapsamda yapılan ilk test Breusch-Godfrey tarafından geliştirilen otokorelasyon testidir. 4 ayrı gecikme uzunluğuna göre yapılan bu testin sonuçları aşağıda özetlenmiştir. Yapılan 4 farklı test neticesinde prop>F değeri 0.05'ten büyük olduğu için modelde otokorelasyon sorunu olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 5: Breusch-Godfrey LM Otokorelasyon Testi

Gecikme Uzunluğu(p)	F	df	Prop>F
1	0.654	(1, 43)	0.4232
2	0.769	(2, 42)	0.4698
3	0.925	(3, 41)	0.4372
4	1.076	(4, 30)	0.3814

Tanısal testler kapsamında yapılan ikinci test heterodaksite testidir. Heterodaksite sorununun varlığının araştırılmasında Cameron ve Trivedi'nin IM ayrıştırma testi kullanılmaktadır. Bu testte modelin H_0 modelin homoskedastik olmasıyla H_1 ise heterodaksitenin varlığını göstermektedir. Aşağıda yer alan test sonuçlarına bakıldığında p olasılık değerinin 0.05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu yüzden h_0 reddedilememektedir. Bu modelde kalıntılar homoskedastiktir. Diğer bir değişle heterodaksite sorunu yoktur.

Tablo 6: Cameron ve Trivedi IM ayrıştırma testi

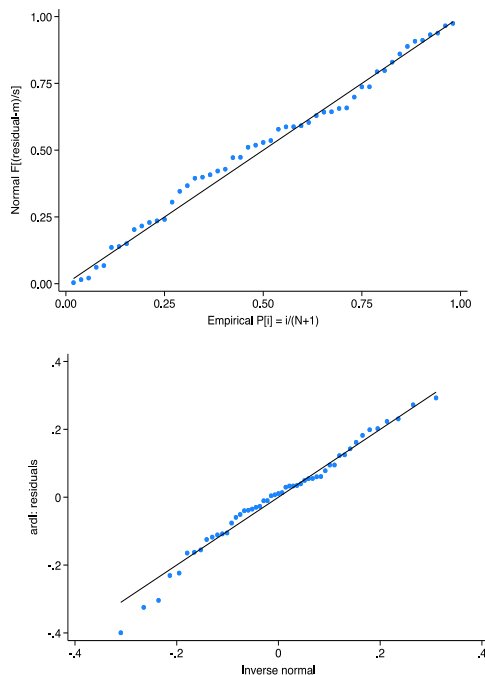
Kaynak	chi2	df	p
Heterodaksite	19.88	27	0.8356
Çarpıklık	4.94	6	0.5520
Basıklık	0.10	1	0.7474
Toplam	24.92	34	0.8717

Bir sonraki tanısal test ile modelde yer alan değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmaktadır. Bu testte $Prob>chi2$ değerinin 0.05'ten büyük olması normallik koşulunun sağlandığını göstermektedir. Yapılan test normallik koşulunun sağlandığını da göstermektedir.

Tablo 7: Normalite Test Sonuçları

Değişken	Gözlem	Pr(çarpıklık)	Pr(basıklık)	Prob>chi2
Kalıntı	51	0.2132	0.5059	0.3507

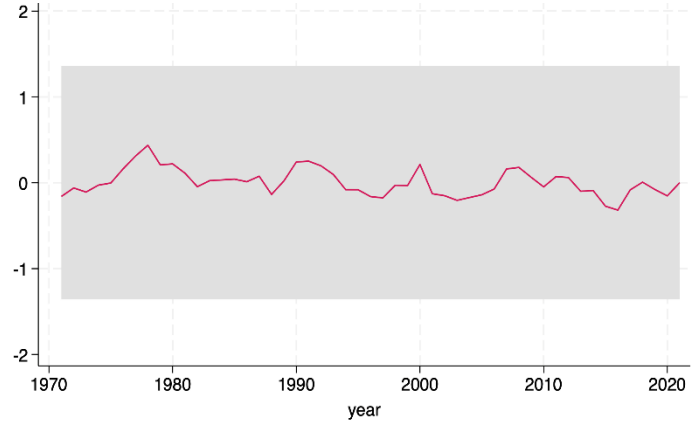
Normallik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının görülmesinde aşağıdaki şekillerden de yararlanılmaktadır. Bu iki şekilde küçük mavi noktalar eğrilerin etrafında kümelenmiştir. Bu durum normallik varsayımının sağlandığını gösteren diğer bir yöntemdir.

Şekil 3: Normalite Testinin Grafıksel Gösterimi

Tanısal testler için yapılan son test CUSUM testidir. Literatürde CUSUM ve CUSUM² olarak bilinen iki farklı test vardır. Bu model kapsamında ise bu iki CUSUM testini birleştirerek kümülatif olarak gösteren testten yararlanılmıştır. Aşağıdaki şekilde yer alan gri bant %95 güven aralığını göstermektedir. Modelde yapısal kırılma sorununun olmaması için kırmızı eğrinin bu bantın içinde hareket etmesi gerekmektedir. Şekilden de görüleceği gibi modelde yapısal kırılma sorunu yoktur.

Şekil 4: Kümülatif CUSUM Test Sonuçları

Not: Yukarıdaki şekilde yer alan gri bant %95 güven aralığını ifade etmektedir.

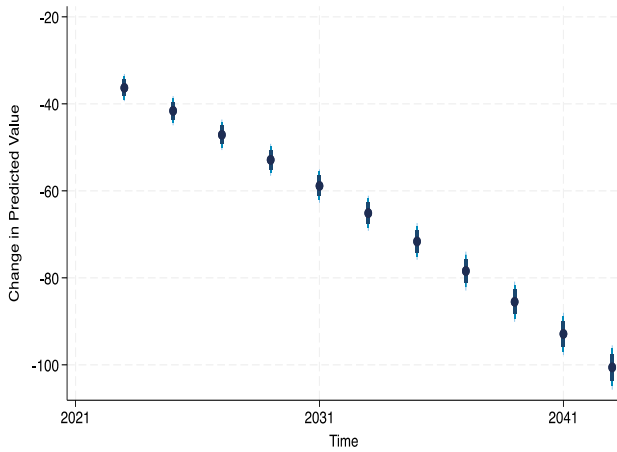
Sırasıyla yapılan birim kök testleri, ARDL sınır testi ve tanısal testlerin ardından modelin Dinamik ARDL simülasyonu tekniği için uygun olduğu görülmüştür. Yapılan test neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir. R² değerinden modelin açıklama gücünün yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar arasında kısa dönemde dış borç stoku dışında bütün değişkenler kritik değerler içinde yer almaktadır. Bağımsız değişkenlerden olan kurumlar vergisinin gayri safi sermaye oluşumuna etkisinin kısa ve uzun dönemde negatif olduğu görülmektedir. Kurumlar vergisinde yapılacak %1'lik bir artış gayri safi sermaye oluşumunu kısa dönemde %4 uzun dönemde %5 azaltmaktadır. Diğer değişkenlerden olan GSYH'nin normal şartlar altında gayri safi sermaye oluşumunu artırması beklenmektedir. Ancak bu modelden elde edilen sonuçlar uzun dönemde GSYH'nin gayri safi sermaye oluşumunu negatif etkilediğini göstermektedir. Bu durum Türkiye'nin büyüme anlayışının yatırımları pozitif etkilemediğini göstermektedir. Diğer değişkenlerden dış borç stokundaki artış gayri safi sermaye oluşumu pozitif etkilerken doğrudan finansal yatırımlar ise hem kısa hem de uzun dönemde gayri safi sermaye oluşumunu negatif yönde etkilemektedir.

Tablo 8: Dinamik ARDL Modelinin Tahmini

Değişken	Tahmin	SH	P-Değeri	Min 95	Max 95
L1_lgcf	.0426219	.0161908	0.012**	.0099701	.0752738
D_ltcp	-.4070585	.1456032	0.00*	-.7006953	-.1134218
L1_ltcp	-.5097704	.1291497	0.00*	-.7702256	-.2493153
D_leds	-.1968781	.1688642	0.25	-.5374251	.143669
D_ldfi	-.1288907	.0424161	0.00*	-.2144311	-.0433504
L1_lgdp	-.2226857	.0453447	0.00*	-.3141321	-.1312393
L1_leds	.673503	.121854	0.00*	.427761	.9192451
L1_ldfi	-.1420209	.0432062	0.00*	-.2291546	-.0548872
Gözlem	51	R-kare	0.8742	Prob > F	0.0000

Not: yukarıdaki tabloda * ve ** sırasıyla %1 ve %5 anlam düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenleri göstermektedir. Değişkenlerin başında yer alan “D” kısa dönem “L” uzun dönem anlamına gelmektedir.

Dinamik ARDL simülasyonu kapsamında şok verilen değişken kurumlar vergisi olmuştur. Kurumlar vergisinde yapılan %5’lik bir artışın etkisi aşağıdaki tabloda görülmektedir. Kurumlar vergisi nedeniyle gayri safi sermaye oluşumunun doğrusal bir şekilde azalma eğilimine girdiği görülmektedir.

Şekil 4: Kurumlar Vergisinde Yapılan Bir Artışın Gayri Safi Sermaye Oluşumuna Etkisi

Kurumlar vergisi, avantajları olduğu kadar dezavantajları da olan bir vergidir. Bu vergi birçok yönden uluslararası sermaye hareketlerini etkileyen bir vergi olduğu için bu vergide yapılan değişiklikler dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Bu vergi ilk olarak yerli firmaların yatırımlarını başka ülkelere kaydırma riskinin ortaya çıkmasına ikinci olarak da yabancı yatırımcıların başka ülkeleri tercih etmesine neden olabilmektedir. Bu durum başta kamu gelirlerinin azalması olmak üzere ekonominin birçok yönden olumsuz etkilenmesini beraberinde getirecektir. Bu modelden elde edilen simülasyon sonuçları kurumlar vergisinde yapılan artışın yatırımları azaltıcı etkisini ortaya koymaktadır.

6. Sonuç

Türkiye yerel, bölgesel ve küresel birçok sorunun yanında ekonomik sorunlarla da mücadele etmektedir. Bu sorunların

mali açıdan etkisi bozulan kamu gelir ve gider dengesi üzerinde ortaya çıkmıştır. Politika yapımcılar ekonomik dengenin sağlanması için hem dolaylı hem dolaysız vergilerde çeşitli oranlarda artış yapmıştır. Bu kapsamda kurumlar vergisinin oranlarında da artış yapılmıştır. Kurumlar vergisi oranlarının yükseltilmesi kamu gelirlerinde artış ve kaynak transferi açısından olumlu olarak kabul edilse de iç ve dış yatırımlar açısından bu etkinin olumsuz olduğu literatürde sıklıkla dile getirilmektedir. Çünkü kurumlar vergisinde artış yapıldığı durumda yabancı yatırımcılar başka ülkelerde yatırım yapmayı tercih ederken yerli şirketlerde vergi planlaması yoluyla ödedikleri vergiyi hafifletmektedir. Kurumlar vergisinin yüksek olduğu ve buna rağmen dış yatırımların yapıldığı ABD gibi ülkeler de vardır. Türkiye de bu vergilerin, yatırımlar açısından nasıl etki yapacağı ise Türkiye’nin ekonomik istikrarın sağlanması açısından önemli bir konudur.

Bu yüzden Türkiye’de kurumlar vergisinin yatırımlar üzerinde nasıl bir etki yapacağıın belirlenmesi için dinamik ARDL simülasyonu yoluyla uzun dönemli bir tahmin yapılmıştır. Bu vergilerde yapılacak %5’lik bir artışın gayri safi sermaye oluşumunu negatif etkilediği bu yapılan analiz neticesinde ortaya çıkmıştır. Yapılan analizde ayrıca GSYH ve doğrudan yabancı yatırımların da gayri safi sermaye oluşumu negatif yönde etkilediği görülmektedir. GSYH içinde yatırımların payının düşük olması ve doğrudan yabancı yatırımların genellikle kısa dönemli ve üretken olmayan sektörlere gelişi bu durumu açıklayabilir. Modelde yer alan diğer değişken olan dış borç stokundaki artış ise uzun dönemde gayri safi sermaye oluşumunu pozitif yönde etkilemektedir. Borca dayalı bir yatırım anlayışının uzun dönemde sürdürülebilir olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Bu yüzden iki değişken arasında pozitif bir ilişki olsa da bu durum pek istenilen bir durumu yansıtmamaktadır.

Gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye için kurumlar vergisinin esnekliği yüksektir. Bunun anlamı kurumlar vergisinde yapılan %1’lik bir artış Türkiye’ye ABD’ye göre daha az sermaye girişine neden olacaktır. Ancak yabancı yatırımcıların bir ülkeyi tercih etmesinde yalnızca kurumlar vergisi etkili değildir. Örneğin ekonomik görünümün iyi

olması, yatırımlar için gerekli altyapının var olması, ülkenin ekonomisinin dengeli olması vb. birçok değişken söz konusudur (Ela ve Yurtkuran, 2020). Özen ve Kıdemli (2020)'ye göre de çalışabilir durumdaki nüfusun toplam nüfusa oranı, ülkenin dışı açıklı seviyesi ve istikrar gibi olgular da doğrudan sermaye akımını etkilemektedir. Bu yüzden Türkiye eğer daha fazla yatırım çekmek istiyorsa kaynaklarını daha optimal bir şekilde kullanmalıdır. Bu durumda kamu gelirlerini artırmak için kurumlar vergisi oranlarının artırılması yöntemine başvurulabilir.

İskandinav ülkeleri vergi oranları yüksek olmasına rağmen yenilikçiliğin ve teknik ilerlemenin mümkün olduğunu göstermektedir. ABD ise sağladığı altyapı ile yüksek kurumlar vergisi oranlarına rağmen yabancı sermayeyi ülkesine çeken bir başka ülkedir. Doğrudan yabancı yatırımların ülkeye çekilmesinde sözleşme teknikleri (çok uluslu şirketin yerel şirketlerle ortaklık kurması, ülkeye yeni teknoloji getirmesi ve bunu yerel şirketlerle paylaşması ve yerli mamul kullanımı konusunda garanti verilmesi) uygulanmalıdır. Sözleşme yoluyla Çin ve İrlanda gibi birçok ülke ülkeye doğrudan yabancı yatırımları çekmeyi başarmıştır. Doğrudan yabancı yatırımlar eğer bir ülkeye sözleşme ile gelmiyorsa Chang (2021) belirttiği gibi bu ülke ekonomisine ve sermaye oluşumuna zarar verecektir. Bu durumda kamu gelirleri de istenilen düzeyde artırılamayacaktır.

Bu çalışma kurumlar vergisi ile gayri safi sermaye oluşumu arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Literatürde yatırım, doğrudan yabancı yatırım vb. ile kurumlar vergisi arasındaki ilişkiye odaklanan birçok çalışma olsa da bu çalışmadakine benzer bir biçimde kurumlar vergisi ve gayri safi sermaye oluşumu ilişkisini inceleyen bir analiz literatür taramasında görülmemiştir. Bu anlamda bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde kurumlar vergisi oranında yapılacak indirimin firma (yerel ve ulus ötesi) yatırımlarını artıracığına dönük bir mutabakat vardır. Jensen (2012) ve Ngwaba (2023) gibi az sayıda yazar

ise kurumlar vergisi ile yatırımlar arasında bir ilişki olmadığına dair bulgular ortaya koymuştur. Bu yüzden bu çalışmadan elde edilen sonuçlar literatürle uyumludur. Bu çalışma Türkiye ile sınırlı tutulmuştur. Ancak gayri safi sermaye oluşumu ve kurumlar vergisi ilişkine odaklanan, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri analiz eden yeni çalışmalar yapılarak bu konuda daha fazla kanıt elde edilebilir.

Kaynakça

Abdioğlu, N., Biniş, M., & Arslan, M. (2016). The Effect of Corporate Tax Rate on Foreign Direct Investment: A Panel Study for OECD Countries. *Ege Academic Review*, 16(4), 599-610.

Abbas, S.M.A., Klemm, A. (2013), A partial Race to the Bottom: Corporate Tax Developments in Emerging And Developing Economies, *Int Tax Public Finance*, 20(4), 596-617. <https://doi.org/10.1007/s10797-013-9286-8>

Acet, H., Sönmez, A., & Acar, M. S. (2022), 1995-2019 Yılları Arasında Türkiye'nin Yolsuzluk Düzeyi ile Kurumlar Vergisi Arasındaki İlişki, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 16-30. DOI: 10.52642/susbed.908308

Beşoluk, E. & Keskin, A. (2023), Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımların Belirleyicileri: Hacker ve Hatemi-J Nedensellik Analizi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(1), 266-284.

Bond, S., & Xing, J. (2015), Corporate Taxation and Capital Accumulation: Evidence From Sectoral Panel Data for 14 OECD Countries. *Journal of Public Economics*, 130, 15-31. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2015.08.001>

Brandstetter, L., & Jacob, M. (2013). Do corporate tax cuts increase investments? arqus Discussion Paper, No. 153, Arbeitskreis Quantitative Steuerlehre (arqus), Berlin.

Brockmeyer, A. (2014). The Investment Effect of Taxation: Evidence from a Corporate Tax Kink, *Fiscal Studies*, 35(4), 477-509.

Bulutoğlu, K. (1958), Kurumlar Vergisi Üzerine Bir Deneme. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 20(1-4). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifm/issue/839/927>

Çak, M., & Karakaş, M. (2015), Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Belirleyen Unsurlar Ve Etkileri, *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(1), 43-54.

Çelikkaya, A. (2010), Globalleşmenin Neden Olduğu Kurumlar Vergisi Reformları ve OECD Üyesi Ülkeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Maliye Dergisi*, 159, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/AlıÇELİKKAY_A.pdf

Chang, H.J. (2021). *Ekonomi Rehberi: Ekonomi Hakkında Size Söylenenler ve Söylenmeyenler, (Çev): Mihriban Doğan, Say Yayınları: İstanbul*

Djankov, S., Ganser, T., McLiesh, C., Ramalho, R., & Shleifer, A. (2010). The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 2(3), 31-64. doi:10.1257/mac.2.3.31

Dobbins, L., & Jacob, M. (2016), Do Corporate Tax Cuts Increase Investments?, *Accounting and Business Research*, 46(7), 731-759. <https://doi.org/10.1080/00014788.2016.1192985>

Dökmen, G. (2018). KURUMLAR VERGİSİ ORANI-HASILAT İLİŞKİSİ: OECD ÖRNEĞİ. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 77-97. <https://doi.org/10.11616/asbed.vi.470681>

Ela, M., & Yurtkuran, S. (2020), Türkiye'de Makroekonomik Faktörler ve Kurumlar Vergisinin Doğrudan Yabancı Yatırıma Etkisi, Süleyman Demirel

- Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11(Ek), 65-79. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.730391>
- Göze Kaya, D., & Ezanoğlu, Z. (2020), OECD Ülkelerinde Kurumlar Vergisi Oranlarının Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerine Etkisi, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (2020 Sonbahar Özel Sayı I/II), 30-37.
- Gropp, R. & Kostial, K. (2000), The Disappearing Tax Base: Is Foreign Direct Investment (FDI) Eroding Corporate Income Taxes?, IMF Working Paper, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp00173.pdf>
- Jacob, M. (2022). Real Effects of Corporate Taxation: A Review, *European Accounting Review*, 31(1), 269-296. <https://doi.org/10.1080/09638180.2021.1934055>
- Jensen, N. M. (2012). Fiscal Policy and the Firm: Do Low Corporate Tax Rates Attract Multinational Corporations?, *Comparative Political Studies*, 45(8), 1004-1026. <https://doi.org/10.1177/0010414011428594>
- Jordan, S., & Philips, A. Q. (2018). Cointegration Testing and Dynamic Simulations of Autoregressive Distributed Lag Models. *The Stata Journal*, 18(4), 902-923. <https://doi.org/10.1177/1536867X1801800409>
- Kripfganz, S., & Schneider, D. (2020). Response Surface Regressions for Critical Value Bounds and Approximate p-values in Equilibrium Correction Models, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 82(6), 1456-1481. DOI: 10.1111/obes.12377
- Lesmana, A., & Soetjipto, W. (2023). The Effect of Corporate Tax Policy on Foreign Direct Investment: Empirical Evidence from Asian Countries. *Buletin Ekonomi Moneter Dan Perbankan*, 25(4), 647-672. <https://doi.org/10.21098/bemp.v25i4.1729>
- Mukherjee, A., Singh, M., & Žaldokas, A. (2017). Do Corporate Taxes Hinder Innovation?, *Journal of Financial Economics*, 124(1), 195-221. doi:10.1016/j.jfineco.2017.01.004
- Ngwaba, C.A. (2023) Corporate Taxes and FDI in Developing Economies, *Int Econ Econ Policy* 20, 613-633. <https://doi.org/10.1007/s10368-023-00575-8>
- Nistor, I. & Păun, D. (2013), Taxation and Its Effect On Foreign Direct Investments – The Case Of Romania, *Financial Sciences*, 3(16)
- OECD (2023-a), Gross domestic product (GDP) (indicator). doi: 10.1787/dc2f7aec-en (Accessed on 10 July 2023)
- OECD (2023-b), Tax on corporate profits (indicator). doi: 10.1787/d30cc412-en (Accessed on 07 August 2023)
- Örücü, A.İ., Aysu, A., & Bakırtaş, D. (2012). Yolsuzluğun Kurumlar Vergisi Gelirleri Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Analizi. *Maliye Dergisi*, 163, Temmuz-Aralık, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/163-28.pdf>
- Özen, A., & Kıdemli, M. (2020), Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımların Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz, *Ekonomi Politika Ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 643-666. <https://doi.org/10.30784/epfad.760149>
- Pesaran M.H., Shin Y., & Smith R.J. (2001). Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships, *J Appl Econ*, 16(3), 289-326. <https://doi.org/10.1002/jae.616>
- Phillips, P. C. B., & Perron, P. (1988). Testing for Unit Roots in Time Series Regression. *Biometrika*, 75(2), 335-346. <https://doi.org/10.1093/biomet/75.2.335>
- Sassen, S. (2023). Sürgünler: Küresel Ekonominin Acımasız ve Karmaşık Yapısı, (Çev). Nihan Aksoy, Albaraka Yayınları: İstanbul
- SBB (2023). 2023 Yılı Haziran Ayı Bütçe Gerçekleşmeleri. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/07/2023-Yili-Haziran-Ayi-MYB-Gerceklesmeleri.pdf>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2023
- Şahan, Ö. (2022). Kurumlar Vergisi Oran Değişiminin Vergi Hasılatı Üzerindeki Olası Etkileri. *TNKÜ İİBF Uluslararası Kamu Maliyesi Sempozyumu*. https://www.researchgate.net/profile/Osman-Geyik-2/publication/363472693_Turkiye'de_Turizm_Tesviklerinin_Etkinligi_Uzerine_Genel_Bir_Degerlendirme/links/631ddc710a70852150e79710/Tuerkiyede-Turizm-Tesviklerinin-Etkinligi-Uezerine-Genel-Bir-Degerlendirme.pdf#page=74
- Şen, H., & Sağbaş, İ. (2017). Vergi Teorisi ve Politikası. Barış Arıkan Yayınları, Ankara
- Tomonori, S. (2012). Empirical Analysis of Corporate Tax and Foreign Direct Investment, *Public Policy Review*, Policy Research Institute, Ministry of Finance Japan, 8(1), 1-20, June.
- Topcu, E., Altinoz, B., & Aslan, A. (2020). Global Evidence from the Link between Economic Growth, Natural Resources, Energy Consumption, and Gross Capital Formation, *Resources Policy*, 66, 101622. ISSN 0301-4207, <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2020.101622>.
- Uygun, E. (2022). “Vergiden Kaçınmayı Önlemeye Yönelik Küresel Asgari Kurumlar Vergisi”. *International Journal of Public Finance*, 7(1), 93-112. <https://doi.org/10.30927/ijpf.1067733>
- VAP (2023). MKK Kâr Endeksi. (Erişim: 14.08.2023), <https://www.vap.org.tr/mkk-kar-endeksi>
- World Bank Data (2023-a). Gross capital formation (constant LCU) (indicator). (Accessed: 7.8.2023), <https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.TOTL.KN>
- World Bank Data (2023-b). Foreign Direct Investment, Net Inflows (% of GDP) (indicator). (Accessed: 7.8.2023),

<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS>

World Bank Data (2023-c). External Debt Stock (% of GNI) (indicator). (Accessed:7 .8.2023), <https://data.worldbank.org/indicator/DT.DOD.DECT.GN.ZS>

Kanunlar

32249 Sayılı Temmuz 2023 Tarihli Resmî Gazete, (06.02.2023) Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi için Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/07/20230715-2.htm>

Extended Summary

The Turkish economy was severely affected by the major earthquake disaster in the second month of 2023. Thousands of people lost their lives due to this earthquake, which is one of the biggest natural disasters encountered worldwide in recent years. In addition to the loss of life due to the earthquake, there were many citizens who were injured, suffered psychological problems and lost their homes and/or workplaces. Turkey's economy, which is already economically fragile, has been put into financial distress due to the succession of major earthquakes. In addition to the financial burden of the earthquakes on the budget, the Turkish economy's resource needs have increased due to the May-2023 general elections. In order to meet the resource needs of the Turkish economy, various tax measures had to be taken. One of these measures is the increase in corporate tax rates. Although the increase in corporate tax rates is accepted as positive in terms of increase in public revenues and resource transfer, it is frequently stated in the literature that this effect is negative in terms of domestic and foreign investments. This is because in the case of an increase in corporate tax rates, foreign investors prefer to invest in other countries, while domestic companies minimize the tax they pay through tax planning. There are countries such as the US where corporate taxes are high and foreign investments are made despite this. How these taxes will affect investments in Turkey is an important issue in terms of ensuring Turkey's economic recovery.

Therefore, in order to determine the impact of corporate taxes on investments, a long-run estimation is made through dynamic ARDL simulation. The analysis revealed that a 5% increase in these taxes has a negative impact on gross capital formation. The analysis also shows that GDP and foreign direct investments also have a negative impact on gross capital formation. This may be explained by the low share of investments in GDP and the fact that foreign direct investments are generally short-term. The other variable in the model, the increase in external debt stock, has a positive effect on gross capital formation in the long run. It is debatable whether a debt-based investment approach is sustainable in the long run. Therefore, although there is a positive relationship between the two variables, this does not reflect a desirable situation.

Scandinavian countries show that innovation and technical progress are possible despite their high tax rates. The US, on the other hand, is able to attract foreign capital despite its high corporate tax rates. For Turkey, as a developing country, the elasticity of corporate tax is high. This means that a 1% increase in the corporate tax rate will result in less capital inflows to Turkey than to the US. It is not only the corporate tax that influences foreign investors' preference for a country. There are many variables such as the existence of the necessary infrastructure for investments, the stability of the country's economy, stability and trust. Therefore, if Turkey wants to attract more investment, it should utilize its

resources more optimally. In this case, increasing corporate tax rates can be used to increase public revenues.